

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ กรณีประเพณีการแข่งขันเรือ จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บริบทแวดล้อมและสถานการณ์ของประเพณีการแข่งขันเรือ จังหวัดน่าน 2) วิเคราะห์พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังของกลุ่มผู้แสดงทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการแข่งขันเรือ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือ ผลการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. บริบทแวดล้อมและสถานการณ์ของประเพณีการแข่งขันเรือ จังหวัดน่าน

ประเพณีการแข่งขันเรือ จังหวัดน่านเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะพื้นที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตัวเรือ หัวเรือแกะสลักเป็นรูปพญานาคที่กำลังชูคอ อ้าปากโง้งนำเกรงขามแต่สง่างาม ส่วนหางเรือแกะสลักเป็นหางพญานาคที่มีความยาวและงอนสูงอ่อนช้อย ด้านรูปแบบการแข่งขันเรือ มุ่งเน้นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมากว่า 200 ปี รูปแบบการแข่งขันเรือของจังหวัดน่านแตกต่างจากรูปแบบการแข่งขันเรือในพื้นที่อื่นคือเป็นสนามแข่งเรือแบบปิด กำหนดเงื่อนไขเรือที่เข้าแข่งขันต้องเป็นเรือแข่งพญานาคที่เป็นเอกลักษณ์เรือแข่งเมืองน่านและต้องเป็นเรือแข่งที่มาจากหมู่บ้านต่างๆโดยมีทีมลูกเรือมาจากประชาชนในแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดน่านเท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้ประเพณีการแข่งขันเรือของจังหวัดน่านมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนในมิติประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 4 ด้าน คือ 1) มิติความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีการแข่งขันเรือกับบริบททางสังคมท้องถิ่น 2) มิติด้านวิถีการดำเนินชีวิต 3) มิติด้านเศรษฐกิจ และ 4) มิติเชิงนโยบาย เป็นโครงการนำร่อง “แข่งเรือปลอดเหล้า” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 จนถึงปัจจุบัน

สถานการณ์ปัจจุบันของประเพณีการแข่งขันเรือสะท้อนวิกฤต 4 ด้านคือ 1) ผลกระทบทางสังคม 2) ผลกระทบทางวัฒนธรรม 3) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และ 4) ผลกระทบทางด้านสุขภาพ โดยที่ธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามามีอิทธิพลและช่วงชิงพื้นที่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำน่านเป็นพื้นที่โฆษณาสินค้าในทุกรูปแบบส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพของคนที่ในพื้นที่ แม้ว่าจะมีนโยบายแข่งเรือปลอดเหล้าปลอดเบียร์ก็ตามแต่ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้แสดงทาง

สังคมมีพฤติกรรมตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ทั้งในระยะที่ 1 ช่วงเวลาก่อนการแข่งขัน ช่วงเวลาระหว่างการแข่งขันและหลังเสร็จสิ้นการแข่งขันในแต่ละสนาม

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้แสดงทางสังคมที่มีบทบาทและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการแข่งขันที่แตกต่างกันนับวันจะบ่มเพาะความเสื่อมโทรมของประเพณีการแข่งขันจนเกิดความรู้สึกในเชิงลบต่อประเพณีการแข่งขันและเกิดความท้อใจต่อปัญหาจนนำไปสู่ความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่ยอมนำเรือแข่งของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในประเพณีการแข่งขัน

2. พฤติกรรมการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของกลุ่มผู้แสดงทางสังคมในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขัน

2.1 รูปแบบการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์

ผลการศึกษาพบว่า ผู้แสดงทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการแข่งขันมีพฤติกรรมการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ครั้งแรกในชีวิตตั้งแต่วัยรุ่นตอนปลาย โดยเพื่อนสนิทมีบทบาทชักชวนมากที่สุด ส่วนประเภทเครื่องตีที่ตีในช่วงประเพณีการแข่งขัน มากที่สุดในกลุ่มลูกเรือคือเหล้าขาวและเบียร์ กลุ่มแกนนำเรือแข่งคือเหล้าขาวและเหล้าแดง ส่วนกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งตีเบียร์และเหล้าขาว โดยทั้ง 3 กลุ่มมีลักษณะของพฤติกรรมที่ปกปิดการตีเครื่องตีในสนามแข่งเรือใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) นำเครื่องตีแอลกอฮอล์เทใส่ถ้วยกาแฟ 2) นำเครื่องตีแอลกอฮอล์เทใส่ขวดน้ำที่เป็นพลาสติกใสและ 3) นำขวดเครื่องตีแอลกอฮอล์ห่อด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ ส่วนวิธีการตี พบว่ากลุ่มลูกเรือ กลุ่มแกนนำเรือแข่ง และกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งมีวิธีการตี 2 วิธี ได้แก่ 1) ตีเครื่องตีแอลกอฮอล์แบบเปียกไม่ผสมเครื่องดื่มชนิดอื่น และ 2) ตีเครื่องตีแอลกอฮอล์โดยผสมเครื่องดื่มชนิดอื่น ส่วน ประเภทของเครื่องดื่มที่นำมาผสมนั้นมีความแตกต่างกันคือ กลุ่มลูกเรือนิยมใช้น้ำเปล่า กลุ่มแกนนำเรือแข่งนิยมใช้โซดา และกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่ง นิยมใช้น้ำอัดลม ส่วนเหตุผลที่ตีเครื่องตีแอลกอฮอล์โดยผสมเครื่องดื่มชนิดอื่นพบว่ากลุ่มลูกเรือ กลุ่มแกนนำเรือแข่ง และกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือมีเหตุผลเดียวกันคือต้องการปรับรสชาติให้ดื่มได้ง่าย

2.2 องค์ประกอบในการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขัน

2.2.1 ช่วงก่อนการแข่งขัน

กลุ่มลูกเรือและกลุ่มแกนนำเรือแข่งนิยมตีในสวน ไร่ นา สถานที่ทำงาน รับจ้าง และสถานที่ทำงานก่อสร้างในช่วงเย็น ในขณะที่เดียวกันพบว่ากลุ่มแกนนำเรือแข่งและกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งส่วนใหญ่ตีในงานสังคมต่างๆในช่วงเที่ยง ส่วนกลุ่มลูกเรือเยาวชนนิยมตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ที่ร้านหมูกระทะในช่วงเย็นและไปดื่มต่อที่กระท่อมหรือศาลาท้ายหมู่บ้านในช่วงกลางคืน ส่วนความรู้สึกหรือบรรยากาศในระหว่างตี พบว่ากลุ่มลูกเรือและกลุ่มแกนนำเรือ

แข่งขันใหญ่เพื่อลดอาการเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย ลดอาการปวดเมื่อยร่างกาย และเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน และส่วนกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งขันใหญ่เลือกทีมเพื่อการเปิดช่องทางพูดคุยหารือกัน

2.2.2 ช่วงระหว่างการแข่งขัน

สถานที่ที่ทีมเรือทีมแอลกอฮอล์ของกลุ่มลูกเรือ กลุ่มแกนนำเรือแข่งและกลุ่มผู้นำกองเชียร์เรือแข่งคือสนามแข่งเรือในช่วงบ่ายและขณะนั่งรถจากสนามแข่งเรือกลับบ้านในช่วงเย็นโดยกลุ่มลูกเรือเยาวชนบางคนไปดื่มต่อที่กระท่อมหรือศาลาท้ายหมู่บ้าน ส่วนความรู้สึกหรือบรรยากาศในระหว่างทีมของกลุ่มลูกเรือได้แก่เพื่อลดอาการเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย ปวดเมื่อยร่างกาย ในขณะที่กลุ่มแกนนำเรือแข่งดื่มเพื่อสร้างสัมพันธภาพ และลดอาการปวดเมื่อยร่างกาย ดังนั้นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามนัยนี้จึงถูกใช้เป็นกลไกในการเข้าสู่สังคม

2.2.3 ช่วงเสร็จสิ้นการแข่งขัน

สถานที่ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่ม คือ ขณะนั่งรถจากสนามแข่งเรือกลับบ้านในช่วงเย็น และดื่มต่อบ้านเพื่อน และบ้านตัวเองในช่วงกลางคืน และพบว่ากลุ่มลูกเรือเยาวชนบางคนไปดื่มต่อที่ร้านหมูกระทะและกระท่อมหรือศาลาท้ายหมู่บ้าน ส่วนความรู้สึกหรือบรรยากาศในระหว่างทีมกลุ่มลูกเรือ ให้เหล้าเป็นสัญลักษณ์แสดงความดีใจที่ได้เข้าร่วมทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมของหมู่บ้านจนเสร็จสิ้นภารกิจ ในขณะที่กลุ่มแกนนำเรือแข่งและกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่ง ให้เหล้าเป็นกลไกผูกมัดใจกัน ลดอาการเหนื่อยล้า อ่อนเพลียในช่วงเวลาปรึกษาหารือเกี่ยวกับการแข่งเรือ โดยที่กลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มไม่ได้เลือกประเด็นการดื่มเพื่อ ความสนุกสนาน

2.2.4 ช่วงเวลาจัดงานเลี้ยงฉลองเรือแข่งของหมู่บ้าน

สถานที่ที่กลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ ในงานเลี้ยงฉลองเรือแข่งของหมู่บ้าน ในช่วงกลางคืนไม่ว่าเรือของหมู่บ้านจะแพ้หรือชนะก็ตาม ส่วนกลุ่มลูกเรือเยาวชน หลังจากเข้าร่วมงานเลี้ยงฉลองแล้วบางคนจะแยกตัวไปดื่มที่กระท่อมหรือศาลาท้ายหมู่บ้านเพื่อ สนุกสนาน ลดอาการเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย เพื่อผลทางด้านจิตใจ เป็นการปิดท้ายภารกิจ" และแสดงความดีใจ ภูมิใจและให้กำลังใจตัวเองที่สามารถทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมของหมู่บ้านได้สำเร็จ

2.2.5 ในวิถีชีวิตประจำวัน

สถานที่ที่ตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของกลุ่มลูกเรือและกลุ่มแกนนำเรือแข่งคือ ในสวน ไร่ นา สถานที่ทำงานรับจ้าง และ สถานที่ทำงานก่อสร้างในช่วงบ่าย และพบว่ากลุ่มลูกเรือเยาวชนบางคนไปตีที่กระท่อมหรือศาลาท้ายหมู่บ้านและร้านหมูกระทะ ในช่วงเย็น และช่วงกลางคืน ส่วนสถานที่ตีของกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งพบว่าตีที่ได้แก่งานสังคมต่างๆ ในช่วงเที่ยง ส่วนความรู้สึกหรือบรรยากาศในระหว่างตี พบว่ากลุ่มลูกเรือ กลุ่มแกนนำเรือแข่งและกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งเลือกประเด็นลดอาการปวดเมื่อยร่างกาย ลดอาการเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย ได้ใจเพื่อน ได้ใจกัน เป็นช่วงเวลาปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของชุมชน สนุกสนาน และดีใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนบ้านทำงานในไร่ นาและสวนจนเสร็จสิ้นภารกิจ แต่พบว่ากลุ่มลูกเรือเยาวชนตีเครื่องตีแอลกอฮอล์เนื่องจากดีใจที่เสร็จสิ้นการสอบทุกครั้ง ได้ใจเพื่อน ได้ใจกัน และสนุกสนาน

3. พฤติกรรมการตีเครื่องตีชุกกำลังของกลุ่มผู้แสดงทางสังคมในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือ

3.1 รูปแบบการตีเครื่องตีชุกกำลัง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มลูกเรือและกลุ่มแกนนำเรือแข่งมีพฤติกรรมการตีเครื่องตีชุกกำลังครั้งแรกในชีวิตตั้งแต่วัยรุ่นตอนปลายโดยตัดสินใจตีด้วยตนเอง ส่วนประเภทเครื่องตีที่ตีในช่วงประเพณีการแข่งขันเรือมากที่สุดทั้ง 2 กลุ่ม คือ เอ็ม 150 ส่วนกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งตีครั้งแรกในช่วงวัยผู้ใหญ่อายุ 30 ปีขึ้นไปโดยเพื่อนสนิทมีบทบาทชักชวนมากที่สุด และประเภทเครื่องตีที่ตีคือยี่ห้อสปอนเซอร์ ส่วนลักษณะการเลือกซื้อเครื่องตีทั้งกลุ่มลูกเรือและกลุ่มแกนนำเรือแข่งจะซื้อโดยไม่จำกัดยี่ห้อเปลี่ยนไปเรื่อยๆ โดยมีวิธีการตีคือซื้อแล้วเปิดตีทันที ส่วนกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งนั้นส่วนมากจะเลือกซื้อและตีเครื่องตียี่ห้อเดิมไม่เปลี่ยนแปลงโดยมีวิธีการซื้อและตีคือซื้อแล้วเปิดตีทันที

3.2 องค์ประกอบในการตีเครื่องตีชุกกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือ

3.2.1 ช่วงก่อนการแข่งขัน

สถานที่ที่กลุ่มลูกเรือและกลุ่มแกนนำเรือแข่งนิยมตีที่สนามแข่งเรือในช่วงตอนเย็นก่อนเริ่มซ้อมพายเรือโดยมีความรู้สึกต่อการตีคือช่วยให้หายเหนื่อยและลดความอ่อนล้าของร่างกายเนื่องจากทำงานมาตลอดวันในส่วนของการประกอบอาชีพของแต่ละบุคคล ส่วนกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งไม่ตีในช่วงก่อนการแข่งขัน

3.2.2 ช่วงระหว่างการแข่งขัน

สถานที่ที่กลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มดื่มคือที่สนามแข่งเรือในช่วงบ่ายโดยมีความรู้สึกต่อการดื่มคือช่วยให้หายเหนื่อยและลดความอ่อนล้าของร่างกาย

3.2.3 ช่วงเสร็จสิ้นการแข่งขัน

สถานที่ที่กลุ่มลูกเรือดื่มคือที่สนามแข่งเรือในช่วงเย็นดื่มเครื่องโดยมีความรู้สึกต่อการดื่มคือเพื่อทดแทนเหงื่อที่เสียไปจากการพายเรือ ส่วนกลุ่มแกนนำเรือแข่งและกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งนิยมดื่มในขณะนั่งรถกระบะจากสนามแข่งเรือกลับบ้านในช่วงเย็นโดยมีความรู้สึกต่อการดื่มคือช่วยให้หายเหนื่อยและลดความอ่อนล้าของร่างกาย

3.2.4 ช่วงเวลาจัดงานเลี้ยงฉลองเรือแข่งของหมู่บ้าน

กลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มไม่ดื่มเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงดังกล่าว

3.2.5 ในวิถีชีวิตประจำวัน

สถานที่ที่กลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มนิยมดื่มคือในสวน ไร่ นา รวมถึงสถานที่ที่ไปรับจ้างทำงาน โดยมีความรู้สึกต่อการดื่มคือช่วยให้หายเหนื่อยและลดความอ่อนล้าของร่างกาย ส่วนช่วงเวลาที่ดื่มกลุ่มลูกเรือนิยมดื่มในช่วงเช้ามืดก่อนเริ่มทำงาน ส่วนกลุ่มแกนนำเรือแข่งนิยมดื่มในช่วงเที่ยงในขณะที่กลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งนิยมดื่มในช่วงบ่าย

4. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งเรือ

4.1 ด้านองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ“นวัตกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์” โดยชุมชนมีส่วนร่วมประกอบด้วย

4.1.1 กระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Development Process)

การนำการหน้าทีใหม่ของ“เหล้า”และ“เรือ”มาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดกระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผลที่ได้จากกระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ 1) ด้านพัฒนากระบวนการคิดโดยชุมชนมีส่วนร่วม 2) แนวทางการบริหารจัดการประเพณีการแข่งเรือในชุมชนเชิงสร้างสรรค์และ 3) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งเรือใน 5 ระยะ

4.1.2 ผลผลิตในเชิงสร้างสรรค์ (Creative Product) ประกอบด้วย

1) เครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพเพื่อการดื่มชูกำลังในกลุ่มลูกเรือในระยะที่ 2 ช่วงเวลาระหว่างการแข่งขันเรือ

2) นวัตกรรมสื่อท้องถิ่นเพื่อใช้ประชาสัมพันธ์และรณรงค์การส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ ชุด "ฮักเฮือน่าน ฮักสุขภาพ ต้องแข่งเฮือน่านอย่างสร้างสรรค์" จำนวน 3 ชิ้นงาน ประกอบด้วย 2.1) สปอตภาษาพื้นเมืองชุด ฮักเฮือน่าน ฮักสุขภาพ ต้องแข่งเฮือน่านอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งมี 2 ชุด คือ สปอตภาษาพื้นเมืองเพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุ (ความยาว 1.41 นาที) และสปอตภาษาพื้นเมืองเพื่อเผยแพร่ทางเสียงตามสายในชุมชน (ความยาว 2.13 นาที) 2.2) สปอตขอพื้นเมืองน่าน ชุด ฮักเฮือน่าน ฮักสุขภาพ ต้องแข่งเฮือน่านอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเผยแพร่ทางเสียงตามสายในชุมชน (ความยาว 9 นาที)

4.2 ผลการพัฒนาและการนำ "นวัตกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์" ไปใช้ปฏิบัติจริงในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือ ปีพ.ศ.2555 พบว่าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน ดังนี้

4.2.1 ด้านการปรับเปลี่ยนเป้าหมายการแข่งขัน โดยเน้นการรักษาเรือเอกลักษณ์น่านไว้คู่ชุมชน

4.2.2 ด้านการสร้างและพัฒนาทักษะกลุ่มลูกเรือเยาวชนเพื่อการถ่ายทอดภารกิจการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการแข่งขันเรือของชุมชนในเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นเอกลักษณ์เรือแข่งเมืองน่านและ"แข่งเรือปลอดเหล้าเบียร์และแข่งเรือปลอดเครื่องดื่มชูกำลังโดยใช้น้ำดื่มสมุนไพรพื้นบ้านทดแทนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง

4.2.3 ด้านการสร้างการยอมรับและสร้างความตระหนักร่วมในระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่มและระดับชุมชน

4.2.4 ด้านกำหนดกฎกติกาและแนวปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน 3 ด้าน ในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือ คือ 1) แนวปฏิบัติการเตรียมความพร้อมของลูกเรือ 2) แนวปฏิบัติการฝึกซ้อมพายเรือเชิงสร้างสรรค์ และ 3) แนวปฏิบัติเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือ

5. สรุปข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่ที่ 3 ประการคือ

ประการที่ 1 การทำหน้าที่ของ "เหล้า" และ "เรือ" และอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ประการที่ 2 การทำหน้าที่ของ "เหล้า" และ "เรือ" ในฐานะที่เป็นนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์

ประการที่ 3 การทำหน้าที่ของ “เหล้า” “เรือ” และ “เครื่องดื่มชูกำลัง” ในฐานะที่เสริมสร้างกระบวนการทางสังคม

อภิปรายผล

1. ด้านค้นพบแนวคิดและกระบวนการใหม่

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ 6 องค์ประกอบของการจัดองค์การแบบเคอร์ติคและ 4 องค์ประกอบของการจัดการความรู้โมเดลเชกิ มาประยุกต์ใช้ในชุมชนซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดเพื่อสร้างพลังกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดของกลุ่มผู้แสดงทางสังคมได้ซึ่งนักคิด ได้แก่ (Dee Hock, 1993; Nonaka Takeuchi, 1995) ไม่เคยเสนอแนวทางไว้ก่อน โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้โดยการปรับวิธีการและได้เพิ่มตัวแปรเข้าไปในขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทีมแกนนำชุมชนในพื้นที่วิจัย

ประการแรก ทำให้ผู้วิจัยค้นพบหน้าที่ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งในงานวิจัยนี้ พบว่าครอบคลุม “เหล้าขาว” และ “เหล้าแดง” ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อคนในชุมชน มาผนวกกับการหน้าที่ของ “เรือ” ในประเพณีการแข่งขันเรือซึ่งเป็นจุดแข็งทางวัฒนธรรมชุมชนของคนในท้องถิ่น ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนในลักษณะที่เป็นมิติเชิงสร้างสรรค์ในเชิงกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์และมิติที่เป็นผลผลิตเชิงสร้างสรรค์

ประการที่ สอง แนวคิดและกระบวนการบริหารจัดการชุมชนแบบดั้งเดิมเช่นหน่วยงานในภาครัฐที่ดำเนินการนโยบายแข่งเรือปลอดเหล้าเบียร์ในลักษณะเป็นวาระของจังหวัดนานจะใช้กลไกของภาครัฐเป็นเครื่องมือโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด คณะอนุกรรมการระดับอำเภอตามตำแหน่งทางราชการร่วมกับการใช้กฎหมายเข้ามามีส่วนบังคับมากขึ้น คือ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2552 ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานการขับเคลื่อนเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือในพื้นที่จังหวัดนานในระดับจังหวัดจะมีส่วนขาดในการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการประเพณีการแข่งขันเรือและขาดระบบการนำข้อมูลมาแก้ปัญหาจึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้แสดงทางสังคมต่างๆเนื่องจากการทำข้อตกลงขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละปีและนำมาแจ้งต่อที่ประชุมตัวแทนเรือแข่งก่อนที่จะเริ่มแข่งขันดังนั้นตัวแทนเรือแข่งจึงมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่หน่วยงานผู้จัดนำมาแจ้งให้ทราบเท่านั้นจึงเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นทุกปีจนชุมชนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากร่วมแข่งเรือของชุมชนเข้าร่วมในประเพณีแข่งเรือ ดังเช่นที่เคยปฏิบัติมาดังนั้นจึงเป็นการบริหารจัดการแบบที่เป็นลักษณะการควบคุมกำกับโดยใช้

กระบวนการควบคุมของชุมชนที่ถูกขับเคลื่อนโดยใช้ข้อตกลงร่วมกันแต่ขาดการนำเอาจุดแข็งของ ประเพณีการแข่งขันเรือมาเชื่อมโยงในการพัฒนาแก้ไขปัญหามุ่งเน้นในระบบ

แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชนซึ่งในที่นี้หมายถึง ประเพณีการแข่งขันเรือเป็นฐานในการบริหารจัดการในชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญ ในมิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน และระหว่างสมาชิกด้วยกันเองที่เน้นการ อยู่ร่วมกันโดยใช้ความเชื่อถือความไว้วางใจ จนเกิดความรู้สึกของความเป็นพวกพ้องเดียวกัน นำไปสู่การร่วมกันปฏิบัติด้วยใจแลใจ มีจารีตประเพณีในชุมชนเป็นตัวควบคุมกำกับพฤติกรรม มากกว่าการใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบหรือการแต่งตั้งคณะกรรมการตามตำแหน่งหน้าที่ในระบบ ราชการเป็นตัวควบคุม ดังนั้น การร่วมใจกันปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่เป็นข้อตกลงร่วมของชุมชนใน ลักษณะในแลใจจึงมีความแตกต่างจากรูปแบบการบริหารจัดการในองค์กรทั่วไปตามที่กล่าวมา ข้างต้นและผู้วิจัยให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อมของชุมชนซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญที่มี คุณลักษณะเด่นเฉพาะพื้นที่ ประกอบด้วย

1. การใช้พันธะสัญญาใจร่วมกัน (Spiritual Contact) ในลักษณะของ “การใช้ใจวัด ใจ” “การใช้ใจแลใจ” และ “การใช้ใจซื้อใจ” ตามความหมายของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. การกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Mechanism) โดยใช้ความ เข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกร่วมกับจิตสาธารณะเพื่อ การทำประโยชน์ต่อชุมชนของตนเองใน 2 ลักษณะ คือ

2.1 เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Belonging)

2.2 การมีจิตวิญญาณของความเป็นคนเมืองน่าน (Human Spiritual of Nan people) ที่ต้องมีหน้าที่ร่วมกันในการรักษาประเพณีการแข่งขันเรือไว้ได้โดยการสืบทอดประเพณีจาก รุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่องมานานมากกว่า 200 ปีโดยใช้วิธีการสืบทอดที่เป็นธรรมชาติ ไม่มีการบังคับ เป็นการปลูกฝังการสืบทอดที่ไม่เป็นทางการแต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนทุกเพศทุกวัย ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการกระทำปฏิบัติให้เห็นอย่างต่อเนื่องทุกปีเป็นประเพณีที่เป็นส่วนหนึ่ง ในวิถีการดำเนินชีวิตตามปกติที่แสดงออกถึงการกระทำอย่างชัดเจนเมื่อเข้าสู่ช่วงเทศกาลประเพณี การแข่งขันเรือ

2. ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติในชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่าข้อค้นพบในงานวิจัยนี้มีความแตกต่างไปจากงานวิจัยหรือ โครงการอื่นที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเรื่องเหล่านี้ในพื้นที่จังหวัดน่านคือโครงการอื่นจะใช้ปัญหา เกี่ยวกับเหล่านี้เป็นตัวตั้ง อาทิ เช่น

โครงการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายสร้างสุขภาพ จังหวัดน่านที่ดำเนินการส่งเสริมสุขภาพผ่านนโยบายการแข่งขันเรือปลอดน้ำเมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548-2549 และดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-ปัจจุบัน โดยปรับชื่อเป็น นโยบายแข่งเรือปลอดเหล้าเปียร์ (เขาวลักษณะ อนุรักษ์ และจิรวรรณ สิทธิโชค,-2551) แต่เป็นการดำเนินงานในลักษณะที่หน่วยงานราชการเป็นเจ้าของและมุ่งเน้นการรณรงค์นโยบายแข่งเรือปลอดเหล้าเปียร์ต่อสาธารณะในลักษณะการกระจายข่าวสู่ชุมชนเพื่อแจ้งให้ทราบว่าจังหวัดได้กำหนดนโยบายแข่งเรือปลอดเหล้าและเชิญชวนทุกคนเข้าร่วมโครงการโดยมีมุมมองต่อ เหล้า ในทิศทางเชิงลบที่ระบุเป็นข้อห้ามสำหรับทุกคนที่มาร่วมงานแข่งเรือต้องงดดื่มเหล้า ณ สนามแข่งเรือ แต่ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และมีความรู้สึกรู้สึกหรือมีบรรยากาศต่อการดื่มในแต่ละช่วงเวลาทั้ง 5 ระยะแตกต่างกัน ส่วนมากกลุ่มลูกเรือจะดื่มหลังจากทีมเรือแข่งของตนเองเสร็จสิ้นภารกิจการแข่งขันโดยจะนิยมดื่มในช่วงบ่ายที่จุดพักของกลุ่มลูกเรือซึ่งอาจจะแยกหรืออยู่บริเวณเดียวกันกับจุดกองเชียร์ กลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งและสมาชิกกองเชียร์จะดื่มเพื่อกระตุ้นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการเชียร์ไม่ว่าทีมเรือของตนเองจะแพ้หรือชนะการแข่งขันก็ตาม แต่จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมพบว่าเหล้าจะมีบทบาทมากขึ้นในกรณีที่ทีมเรือชนะ บรรยายกาศจะคึกคักมากขึ้นร่วมกับการแจกเหล้าหมุนเวียนให้สมาชิกดื่มมากขึ้น โดยทั้ง 3 กลุ่มมีลักษณะของพฤติกรรมที่ปกปิดการดื่มเครื่องดื่มในสนามแข่งเรือ 3 ลักษณะได้แก่ 1) นำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เทใส่ถ้วยกาแฟ 2) นำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เทใส่ขวดน้ำที่เป็นพลาสติกสีและ 3) นำขวดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ห่อด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้กลุ่มกองเชียร์จะมีการจัดการนำเหล้าไปซ่อนในบริเวณกองเชียร์ได้อย่างรวดเร็วในกรณีที่มองเห็นเรือพาหนะของทีมตรวจสอบจากหน่วยงานที่รับผิดชอบแข่งเรือปลอดเหล้าร่วมกับ สสส. จะมาตรวจเยี่ยมกองเชียร์เรือของตนเอง นอกจากนั้นผลการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มนิยมดื่มเหล้าในช่วงตอนเย็นในขณะที่นั่งรถกระบะจากสนามแข่งเรือกลับไปหมู่บ้าน ผู้วิจัยมีทัศนะว่าโครงการดังกล่าวเป็นลักษณะการใช้บทบาทหน้าที่ของเหล้าในมิติเป็นข้อห้ามเพียงมิติเดียว ดังนั้นจึงเกิดปฏิกิริยาที่สะท้อนกลับจากกลุ่มผู้แสดงทางสังคมในลักษณะที่ปกปิดการดื่มใน 3 ลักษณะดังกล่าวข้างต้น

และผลการศึกษาพบว่าหน้าที่ของเหล้าและหน้าที่ของเรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในพื้นที่ทั้งด้านวิถีชีวิตและบริบทแวดล้อมในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือทั้งในทิศทางเชิงลบและเชิงบวกซึ่ง แตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา

แต่งงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กลวิธีและวิธีการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดของกลุ่มผู้แสดงทางสังคม 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มแกนนำเรือแข่ง กลุ่มลูกเรือ กลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์ โดยไม่ได้เน้นถึงความต้องการแก้ปัญหาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังโดยตรง แต่ผู้วิจัยใช้กระบวนการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนมีส่วนร่วมมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดของกลุ่มผู้แสดงทางสังคมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานประเพณีการแข่งเรือในชุมชนให้สามารถหาแนวทางการบริหารจัดการประเพณีการแข่งเรือเชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งเรือทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับชุมชนเป็นการใช้กระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหายังเป็นระบบตามความต้องการของชุมชน

3. ด้านองค์ความรู้ใหม่ในเชิงปฏิบัติการ

องค์ความรู้ใหม่ในเชิงปฏิบัติการที่ได้จากงานวิจัยนี้เป็นผลที่ได้จากการนำการหน้าใหม่ของ “เหล้า” และ “เรือ” มาผนวกกำลังกันทำให้เกิดการหน้าที่ใหม่ที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนในลักษณะการทำหน้าที่เชิงสร้างสรรค์ใน 2 มิติ ดังนี้

3.1 มิติที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Development Process)

3.1.1 ทำหน้าที่ในฐานะเชิงสัญลักษณ์ด้านจิตวิญญาณ

3.1.2 ทำหน้าที่ในฐานะเป็นกลไกเพื่อจัดระเบียบทางสังคม

3.1.3 ทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดกระบวนการเรียนรู้

3.1.4 ทำหน้าที่ในการสะท้อนพลังอำนาจของชุมชนในการต่อรองเพื่อแทรกมิติตามความต้องการของชุมชนเข้าไปในธุรกิจน้ำเมา

3.2 มิติที่เป็นผลผลิตในเชิงสร้างสรรค์ (Creative Product) ประกอบด้วย

3.2.1 นวัตกรรมสื่อท้องถิ่นในรูปแบบของสโปตภาษาพื้นเมืองและสโปตขอพื้นเมืองทำนองขอล่องน่าน

ผลการวิจัยนี้สะท้อนพลังของชุมชนที่สามารถผลิตนวัตกรรมสื่อท้องถิ่นได้นั้นแสดงถึงชุมชนสามารถสร้างพลังอำนาจโดยชุมชนมีส่วนร่วมและใช้พลังอำนาจที่เกิดขึ้นนำผลผลิตเชิงสร้างสรรค์คือ นวัตกรรมสื่อท้องถิ่นไปเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ในวงกว้างโดยแทรกตัวเข้าไปใช้ระบบการสื่อสารของภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น จึงเป็นการแสดงพลังของชุมชนที่สามารถท้าทายอำนาจรัฐในด้านการจัดการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์เพื่อปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์และการตีเครื่องตีฆูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือในมิตี ดังต่อไปนี้

1) ชุมชนแสดงความสามารถในการผลิตนวัตกรรมสื่อท้องถิ่น โดยร่วมกับทีมวิจัยเพื่อให้ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้กลุ่มผู้แสดงทางสังคมภายในชุมชนนำแนวปฏิบัติเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์และเครื่องตีฆูกำลังไปปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องตามข้อตกลงร่วมของชุมชนในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือปี พ.ศ.2555 โดยสามารถหาแนวร่วมในการผลิตสื่อโดยใช้รูปแบบการประสานงานแนวราบอย่างไม่เป็นทางการและใช้วิธีการประสานงานในลักษณะการเชิญชวนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัฒนธรรมชุมชนคือประเพณีการแข่งขันเรือที่คนในพื้นที่มีความเข้มแข็งเป็นทุนเดิมทางสังคมอยู่ก่อนมาเป็นจุดแข็งในการเชิญชวนหาบุคคลในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตนวัตกรรมสื่อท้องถิ่นตามความพร้อมของแต่ละบุคคล

2) ชุมชนสามารถนำนวัตกรรมสื่อท้องถิ่นที่ผลิตขึ้นไปกระจาย เผยแพร่สู่สาธารณชนโดยการประสานงานแนวราบอย่างไม่เป็นทางการกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อขอความร่วมมือใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงทั้งของหน่วยงานราชการและภาคเอกชนคือวิทยุชุมชนในการนำนวัตกรรมสื่อท้องถิ่นไปประชาสัมพันธ์และรณรงค์การปฏิบัติตามแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์และเครื่องตีฆูกำลังของกลุ่มผู้แสดงทางสังคมในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือ

3) ชุมชนสามารถผลิตนวัตกรรมสื่อท้องถิ่นที่มีคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จในการใช้สื่อ คือ

3.1) สามารถระบุเนื้อหาการรณรงค์ที่มีความชัดเจนในลักษณะเชิญชวนและกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด คือการสนับสนุนนโยบายเดิมของภาครัฐที่ร่วมมือกับภาคเอกชน คือ สำนักงานสนับสนุนกองทุนเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) หรือหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งเรือเช่น เทศบาลเมืองและเทศบาลระดับตำบลเป็นต้น ซึ่งมีนโยบายเดิมที่ปฏิบัติต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบันคือ “การแข่งขันเรือปลอดเหล้าเบียร์” แต่เนื้อหาในนวัตกรรมสื่อท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีเพิ่มเติมการประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ตามความต้องการของชุมชนคือ “แข่งเรือปลอดเหล้าเบียร์และเชิญชวนเข้าร่วมการแข่งขันเรือปลอดเครื่องดื่มฆูกำลังทุกชนิด” โดยเชิญชวนกลุ่มแม่บ้านทุกหมู่บ้านได้

ช่วยกันดูแลสุขภาพของลูกเรือโดยการต้มน้ำดื่มสมุนไพรพื้นบ้านให้กลุ่มลูกเรือดื่มเพื่อทดแทนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังทุกชนิด

3.2) สามารถใช้แรงจูงใจจากเนื้อหาที่มุ่งเน้นการกระตุ้นให้เกิดความคิดที่เชื่อมโยงกับความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกันและใช้แรงจูงใจให้เกิดความฮึกเหิมโดยใช้ประเด็นการทบทวนถึงควมมีศักดิ์ศรีของลูกเรือทุกคนนั่นคือ การชูประเด็นของความเป็นลูกเรือคนเมืองน่าน และร่วมกันเป็นเจ้าของลำน้ำน่านมาแต่กำเนิด มาเป็นประเด็นที่ท้าทายความสามารถของกลุ่มลูกเรือที่ต้องแสดงออกให้สาธารณชนเห็นถึงควมมีศักดิ์ศรีของลูกเรือในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งเรือ นั่นคือการโชว์พลังในการพายเรือโดยใช้พลกำลังของตนเองอย่างแท้จริงเพื่อให้สมศักดิ์ศรีของคำกล่าวที่ว่า “ลูกผู้ชายแห่งลุ่มแม่น้ำน่าน” และการพายเรือโดยใช้พลกำลังที่แท้จริงของลูกเรือจะสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเองและครอบครัวได้มากกว่าการพายเรือที่อาศัยแรงกระตุ้นจากการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังมาเสริมพลังในการพายเรือ

3.3) สามารถกำหนดเนื้อหาการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ที่ระบุกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการส่งสารไปถึงอย่างเฉพาะเจาะจงคือกลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มได้แก่กลุ่มลูกเรือ กลุ่มแกนนำเรือแข่งและกลุ่มแม่บ้านซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งซึ่งมีบทบาทในการดูแลด้านอาหารและน้ำดื่มแก่กลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มในสนามแข่งเรือ ดังนั้นการสื่อสารเนื้อหาในนวัตกรรมสื่อท้องถิ่นในลักษณะดังกล่าวสามารถสร้างแนวร่วมในกลุ่มผู้แสดงทางสังคมในชุมชนต่างๆ ที่มีเรือแข่งประจำชุมชนและมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการประเพณีการแข่งเรือในชุมชนของตนเองและเป็นกลุ่มที่มีบริบทแวดล้อมในระดับเดียวกันและมีศักดิ์ศรีของการเป็นเจ้าของวัฒนธรรมชุมชนเดียวกันคือประเพณีการแข่งเรือ ดังนั้นจึงเกิดแนวร่วมจากกลุ่มผู้แสดงทางสังคมในชุมชนที่มีเรือแข่งโดยเฉพาะกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งได้ส่งตัวแทนมาเข้าชมนิทรรศการสัญจรเพื่อร่วมเรียนรู้การต้มน้ำดื่มสมุนไพรท้องถิ่นเพื่อใช้ดื่มทดแทนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังเป็นการเชิญชวนกลุ่มแม่บ้านในบทบาทของกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งสมัครใจทำน้ำดื่มสมุนไพรเพื่อดูแลสุขภาพของกลุ่มลูกเรือและกลุ่มแกนนำเรือแข่งในชุมชนของตนเอง

3.2.2 เครื่องดื่มสุขภาพโดยใช้น้ำดื่มสมุนไพรในท้องถิ่นมาดื่มทดแทนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งเรือ

เป็นข้อค้นพบใหม่ ชั้นที่ 2 ของงานวิจัยนี้ในด้านมิติที่เป็นผลผลิตในเชิงสร้างสรรค์ (Creative Product) ที่เกิดจากการให้ความสำคัญต่อการผนวกการหน้าที่ของ “เหล้า” กับ “เรือ” กับ “เครื่องดื่มชูกำลัง” ร่วมกันทำหน้าที่ใหม่ในสังคมในมิติการทำหน้าที่เชิงสร้างสรรค์

ในทัศนะของผู้วิจัยต่อความกล้าในการตัดสินใจเลิกดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง โดยใช้น้ำดื่มสมุนไพรในท้องถิ่นมาดื่มทดแทนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งเรือ ในระยะที่ 2 ช่วงเวลาระหว่างการแข่งขันนั้นเป็นความท้าทายของชุมชนต่ออำนาจรัฐและธุรกิจน้ำเมาที่เกิดขึ้นจากการใช้พลังอำนาจของข้อมูลในระดับปฐมภูมิของชุมชนที่วิเคราะห์โดยชุมชนจนเกิดการยอมรับและนำไปใช้ประโยชน์ โดยใช้ประกอบการพิจารณาและสามารถเกิดมติร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยการเลิกใช้เครื่องดื่มชูกำลังในกลุ่มลูกเรือ ซึ่งตามปกติชุมชนจะจัดเตรียมให้กลุ่มลูกเรือดื่มในระยะที่ 2 ช่วงระหว่างการแข่งขันและมีมติร่วมในการตัดสินใจใช้น้ำดื่มสมุนไพรในท้องถิ่นมาดื่มน้ำดื่มเพื่อสุขภาพให้กลุ่มลูกเรือดื่มเพื่อทดแทนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังในระยะที่ 2 ช่วงระหว่างการแข่งขันตามมติของชุมชน โดยมีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

1) ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ข้อมูลของชุมชนที่ได้จากการวิเคราะห์ร่วมกันมาพิจารณาและสามารถทำให้เกิดมติร่วมโดยตัดสินใจยกเลิกการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังของกลุ่มลูกเรือในระยะที่ 2 ช่วงเวลาระหว่างการแข่งขันและตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้น้ำดื่มสมุนไพรในท้องถิ่นมาดื่มทดแทนเครื่องดื่มชูกำลัง

2) เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของน้ำดื่มสมุนไพรต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในชุมชนในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งเรือในมิติการทำหน้าที่เชิงสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

2.1) ทำหน้าที่แทนสัญลักษณ์ของการดูแลเอาใจใส่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มแม่บ้านซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทีมกองเชียร์เรือแข่งกับกลุ่มลูกเรือซึ่งกลุ่มแม่บ้านได้แสดงออกถึงความเต็มใจที่ได้ทำหน้าที่ดื่มน้ำดื่มสมุนไพรให้กับกลุ่มลูกเรือดื่มโดยมีความเห็นว่าถ้าเรือชนะกลุ่มแม่บ้านก็ชนะไปด้วยเพราะเป็นคนดูแลด้านอาหารการกินและน้ำดื่มสมุนไพรให้กับกลุ่มลูกเรือทำให้กลุ่มลูกเรือมีพลังในการพายเรือจนชนะคู่แข่งได้ แต่ถ้าเรือแพ้กลุ่มแม่บ้านก็จะให้กำลังใจโดยเตรียมน้ำดื่มสมุนไพรให้ดื่มและจะทำอาหารที่อร่อยให้รับประทาน เป็นต้น

2.2) ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศที่ดีต่อการทำงานร่วมกันในระหว่างการทำงานร่วมกันในระยะที่ 2 ช่วงเวลาระหว่างการแข่งขันและส่งผลให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มลูกเรือและกลุ่มแกนนำเรือแข่งให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นโดยปราศจากเงื่อนไขที่เกี่ยวกับการแพ้หรือชนะจากการแข่งขันใน 2 กรณีตัวอย่าง ดังนี้โดยในกรณีที่เรือชนะในการแข่งขัน ผลการวิจัยพบว่า ในขณะที่กลุ่มลูกเรือลงจากเรือเดินขึ้นไปที่จุดพักกลุ่มแม่บ้านจะนำน้ำดื่มสมุนไพรไปยืนรอเสิร์ฟถึงจุดพักพร้อมกับพูดชื่นชมให้กำลังใจในขณะที่เดียวกันกลุ่มลูกเรือจะพูดหยอกล้อและให้กำลังใจกลุ่มแม่บ้านด้วยคำพูดที่มีความหมายใน

ทิศทางบวกต่อกันคือสาเหตุที่เรือชนะเพราะลูกเรือได้ตีม้มน้ำสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านทำให้มีพลังในการพายเรือได้ดีและมีกำลังใจจนไม่รู้สึกละเลยในระหว่างการแข่งขัน และในกรณีที่เรือแพ้ในการแข่งขันผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มลูกเรือจะมีอาการผิดหวังจากการแพ้การแข่งขันแต่เมื่อเดินขึ้นมาพบกับกลุ่มแม่บ้านที่ยืนคอยเสริฟน้ำดื่มสมุนไพรพร้อมกับใช้คำพูดที่ปลอบโยนให้กำลังใจและแสดงความห่วงใยแก่กลุ่มลูกเรือผ่านน้ำดื่มสมุนไพรในขณะที่หิบบ้วนแก้วให้ ซึ่งปฏิกริยาดังกล่าวสามารถส่งผลให้กลุ่มลูกเรือรู้สึกผ่อนคลายจากความเครียดได้โดยใช้คำพูดตอบโต้คำปลอบโยนของกลุ่มแม่บ้านโดยมีความหมายในทิศทางบวกเช่น ถึงแม้เรือจะแพ้แต่ก็มีความโชคดีที่ยังมีโอกาสได้ตีม้มน้ำสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านเหมือนเดิมทำให้รู้สึกหายเหนื่อยในทันทีทันใด หรือการพูดในลักษณะที่ว่า ถึงแม้ว่าเรือจะแพ้แต่ก็มีน้ำดื่มสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านดื่มตลอด ส่วนเรือบ้านอื่นที่ชนะแต่ก็ไม่มีโอกาสได้ตีม้มน้ำสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านเหมือนหมู่บ้านเรา เป็นต้น

2.3) ทำหน้าที่แทนสัญลักษณ์ของการแสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการของชุมชน การจัดเตรียมน้ำดื่มสมุนไพรของกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่งเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความสำเร็จและความร่วมมือของทีมงานในชุมชนและเป็นศักดิ์ศรีของทุกคนในชุมชน ในมุมมองของกลุ่มผู้แสดงทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นว่าการที่กลุ่มแม่บ้านปฏิบัติโดยตีม้มน้ำดื่มสมุนไพรมาให้กลุ่มลูกเรือดื่มในสนามแข่งเรือและคอยบริการเสริฟน้ำดื่มสมุนไพรทุกครั้งที่ถูกเรือจะลงไปพายเรือและยืนรอเสริฟทุกครั้งที่ถูกกลุ่มลูกเรือกลับขึ้นมาหลังจากเสร็จสิ้นการพายเรือเป็นการสะท้อนถึงความเข้มแข็งและความสามัคคีของทุกคนในหมู่บ้านและการกระทำได้ดังกล่าวก่อให้เกิดในหมู่บ้านอื่นให้ความชื่นชมซึ่งถือว่าเป็นคำชื่นชมของทุกคนจึงทำให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความเห็นพ้องกันว่าทุกคนรู้สึกมีความสุขและรู้สึกว่ามีความภูมิใจจากคำชื่นชมและรู้สึกภาคภูมิใจในหมู่บ้านของตนเองเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ผู้วิจัยมีทัศนะว่าเป็นความสำเร็จของชุมชนที่สามารถสร้างพลังอำนาจขึ้นมาได้จากความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และนำบทสรุปมาใช้พิจารณาประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาในชุมชนนั้นเกิดจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้รับการฝึกทักษะจนเกิดประสบการณ์ในการแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลระดับปฐมภูมิของชุมชนมาประกอบการพิจารณาและตัดสินใจ ผลลัพธ์จากการที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้รับการพัฒนากระบวนการคิดในการอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 1-3 ส่งผลให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์โดยใช้ข้อมูลจากการถอดบทเรียนจากประสบการณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของชุมชนมาประกอบการพิจารณาและตัดสินใจโดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกดื่มเครื่องดื่มชูกำลังในกลุ่มลูกเรือก่อนลงพายเรือ

โดยใช้เหตุผลประกอบการพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การถอดบทเรียนในสถานการณ์จริงตามที่กล่าวมา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 ในการพัฒนานวัตกรรมชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมควรพิจารณากลุ่มผู้แสดงทางสังคมในชุมชนใน 2 ลักษณะ คือ กลุ่มเป้าหมายหลักในการพัฒนาและกลุ่มเป้าหมายรองที่จะเป็นพลังสนับสนุนให้กระบวนการพัฒนามีแนวร่วมที่ช่วยเป็นแรงสนับสนุนจากสังคมทั้งในด้านการควบคุมกำกับและการดูแลให้ขวัญกำลังใจแก่กลุ่มเป้าหมายหลักในการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมได้อย่างต่อเนื่องเช่นการเกิดเครือข่ายชุมชนดูแลกันเอง (Network Community Self Care) ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยไปปฏิบัติจริงในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือในปี พ.ศ.2555

1.2 การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังในช่วงเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือควรเน้นการออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการจะส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนากระบวนการคิดของกลุ่มเป้าหมายโดยชุมชนมีส่วนร่วมจะส่งผลต่อเนื่องไปสู่การออกแบบการพัฒนาในด้านอื่นตามความต้องการของชุมชนที่มีเชื่อมโยงและความสอดคล้องกันของทุกกิจกรรม

1.3 ควรให้ความสำคัญต่อเครือข่ายในชุมชนที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างและพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนมีส่วนร่วมให้มีผลอย่างต่อเนื่องและควรเชื่อมโยงกับระบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อให้นวัตกรรมชุมชนที่เกิดขึ้นถูกนำไปปฏิบัติที่ต่อเนื่องนำไปสู่การมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนในวิถีชีวิตประจำวัน

1.4 เสนอให้คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัดได้ร่วมมือกับผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้แสดงทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการประเพณีการแข่งขันเรือในชุมชน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคม เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อทบทวนภารกิจด้านการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมชุมชน หาแนวทางพัฒนากระบวนการโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ ยอมรับและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาตามความต้องการและบริบทของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในประเด็นการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารจัดการประเพณีการแข่งขันเรือในชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยสมัครใจเพื่อขยายแนวร่วมการพัฒนาในลักษณะที่งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการนำร่องไปสู่ระดับตำบลและระดับอำเภอที่มีเรือแข่งประจำหมู่บ้าน โดยสมัครใจและควรนำข้อสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปนำเสนอต่อผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้แสดงทางสังคมประกอบด้วยกลุ่มลูกเรือ กลุ่มแกนนำเรือแข่งและกลุ่มผู้นำทีมกองเชียร์เรือแข่ง เพื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการออกแบบกำหนดกิจกรรมตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2.2 ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ควรวิเคราะห์กลุ่มผู้แสดงทางสังคมที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ต้องการพัฒนาโดยเน้นการใช้กระบวนการปรับเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการคิดในกลุ่มผู้แสดงทางสังคมในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการแก้ไขปัญหาจะเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาได้มากโดยชุมชนมีส่วนร่วม